

Ներկայ Բառարանս Նարպէյի գրաբար
Հայ-Ֆրանսերէն բառարանէն աւելի ծաւալ եւ
աշխարհաբար ըլլալու առաւելութիւնն ալ ունի:
Բառամթերքն անկէ շատ աւելի ճոխագոյն է
բովանդակելով շատ մը նորաբանութիւններ եւ
գաւառական բառեր ալ: Առաջիկայ գործս իշխան
Գուհիտն Լուսինեանի պատրաստած ընդարձակ
Հայերէն-Ֆրանսերէն Բառարանին Պր. Բասմա-
ջեանի կողմանէ համառօտ մէկ ամփոփումն է,
սակայն առօրեայ գործածութեան համար լիովին
կը բաւէ: Տպագրութիւնը շատ մաքուր է, եւ
խտացեալ բովանդակութիւնը ցարդ հրատարա-
կուած նման գործքերէն ճոխագոյնը: 200 էջէ
աւելի ուշի ուշով կարդացինք եւ աչքի զարնող
տպագրական սխալի մը չհանդիպեցանք, որ խնա-
մուած տպագրութիւն մ'ըլլալուն ապացոյցն է:
Կը մաղթենք երկրորդ եւ անդրագոյն տպա-
գրութիւններ, աւելի ճոխ, որով ըլլայ աւելի
պիտանի գործիք մը Ֆրանսերէնի ուսման:

Շատ բաղձալի էր Լուսինեան իշխանին
պատրաստած ընդարձակ գործին ալ հրապարակ
եղլելը, որուն մասին Պր. Բասմաջեան թէեւ ակ-
նարկութիւն մը չ'ընէր, սակայն կը սիրենք յուս-
ալ թէ այս մեծածախս, բայց շատ կարեւոր
գործին հրատարակութեան ալ սատարողներ կը
գտնուին օր մը:

Հ. Պ. Ա.

ՂԵՐՋԻՆ ԲԸԹ ՄԸ Պ. Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆԻՆ

Հանդիսին ուղղած նամակիս պատասխանե-
լով Պ. Սիմոն Յակոբեան, փոխանակ ընդունելու
ինչ որ բացայայտ է, կը խորասուզուի, կը խոր
սխալ ու կողմնակալ տեսութեան մէջ: Որովհետեւ
նամակիս մէջ խօսքը չեմ բերէր ընդհանուր աղբիւրի
մը որմէ օգտուած ըլլան այդ նիւթին նուիրուած
երկու աշխատութիւնները, «Կարող է, կը գրէ,
խօսք լինել Գաղիլէոս մասին, եւ նիւթական տեսա-
կետով էլ անկարելի չէր 1893 թուի աշնանը
գրուած մի աշխատութիւն օգտուէր նոյն թուին
հրատարակուած ուրիշ աշխատութիւնից»: Ես իմ
ուսումնասիրութիւնը ծրագրած, տեղեկութիւններ
հաւաքած եւ կենսագրութիւնը գրել սկսած եմ
1893 թ. ընթացքին, խմբագրութիւնը աւարտած
եմ նոյն տարուան աշնան՝ Փարիզ, ուր մօտ տարի
մը մնացի. Փարիզէն աշխատութիւնս ղրկած եմ
Թիֆլիս հրատարակչականին, որ տպագրեց զայն
առանց փորձերը ինծի ղրկելու: Երբ Է. Բուսկի-
քեանի ձեռքս անցաւ, նիւթական անհնարութիւն

կար անկից քաղուածք ընելու: Տեղեկութեան
մեծ մասին նոյնութիւնը անշուշտ կը բացատրուի
աղբիւրներու նոյնութեամբ. ապիկա բսելս իսկ
աւելորդ էր. քանի որ Է. Բուսկիքեանի գործէն ոչինչ
քաղած ըլլալս որոշապէս յայտարարած էի, Պ. Յա-
կոբեան ուրիշ եւթագրութիւն չունէր ընելու:
Կենսագրութիւնն յօրինող մը իրաւունք ունի,
նոյն իսկ պարտականութիւն ունի, նոյն նիւթին
նուիրուած արդէն գոյութիւն ունեցող հրատարա-
կութիւններէն օգտուելու, բնականաբար՝ յիշելով
աղբիւրները: Աշխատութեան ներքին արժէքն է
կատարուած համագրութեան յաջողումն է որ նշա-
նակութիւն ունի, եւ ոչ թէ նիւթ եղէններուն որ
տեղէն քաղուած ըլլալը: Պէշկիթաշեանի կենսա-
գրութեան մէջ օգտուած եմ ոչ միայն այն տե-
ղեկութիւններէն զոր ստացած եմ իր ողջ մնացած
մտերիմներէն՝ ի պատասխան իմ դիմումներուն
այլ եւ իր մասին գրքերէ կամ լրագրաց ու
հանդէսներու մէջ երեւցած բոլոր հրատարակու-
թիւններէն, զոր յիշած եմ: Դուրեանի կենսա-
գրութեան համար աղբիւրներս եղած են ինչ որ
գտած եմ հին ու նոր լրագրաց մէջ իր մասին հրա-
տարակուած, եւ ինչ որ իմացած եմ իր մօրմէն:
Երկու եղբայրներէն եւ քանի մը բարեկամներէն
որոնց հետ տեսակցած կամ թղթակցած եմ: Նոյն
աղբիւրներուն դիմած է նաեւ Է. Բուսկիքեան:

Գալով Թէրզեանի ու Դուրեանի համեմա-
տութեան խնդրոյն, Պ. Յակոբեան այդ մասին կը
խօսի այնպիսի ձեւով մը որ կը հանրացնէ գործուած
իր «Դուրեան անհամեմատ բարձր է Թէրզեանիցը
բացատրութեան տեղ «Թէրզեան անհամեմատ
վար է Դուրեանէն» խօսքը վերագրելով իրեն
ամէն որ պիտի նկատի որ զաղափարը նոյնն է ձեւի
անշուն տարբերութեամբ, — Պ. Յակոբեան կ'են-
ցումն է որ զիս մղած է այդ դիտողութիւնն ընելու:
Աշակերտական շնորհապարտութիւնը հոս գեր
չունի, Թէրզեանի քերթողական գործին զմայելի
գեղեցկութիւնը լիովին կը բաւէ անոր հանդէպ
գործուած անարդարութեան դէմ բողոք մը բա-
ցատրելու: Տաղանդ մը տարփողելու համար ան-
հրաժեշտ չէ ուրիշ տաղանդներ նոսմացնել: Պէշկի-
թեանի փառաբանելու համար առանց Թէրզեանի մը
քանի մը դիտողութիւնները ներկայացնելով հան-
դէրձ Պ. Յակոբեանի ուսումնասիրութեան երկու
կէտերու մասին, մօրէս չեմ անցընէր մէկ քանի
այդ գեղեցիկ ուսումնասիրութեան:

Փարիզ, 20 Յունուար 1922:

Ա. ՀՕՊԱՆՆԱՄ

